

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ІНВЕСТИЦІЙНИМИ СЕРТИФІКАТАМИ ПАЙОВИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ФОНДІВ

Активну позицію на ринку цінних паперів займають пайові інвестиційні фонди, кількість яких останнім часом постійно зростає.

Згідно з Законом України «Про інститути спільного інвестування» [1, ст. 1] інвестиційні фонди акумулюють кошти інвесторів для подальшого отримання прибутку через вкладення їх у цінні папери інших емітентів, корпоративні права та нерухомість. В Україні до ІСІ належать пайові та корпоративні інвестиційні фонди.

Пайовий інвестиційний фонд створюється за ініціативою компанії з управління активами (далі – КУА) шляхом придбання інвесторами випущених нею інвестиційних сертифікатів.

КУА пропонує інвесторам вкладати кошти в інвестиційні фонди, якими вона управляє для того, щоб полегшити інвестору процес інвестування, зекономити його час та оптимізувати його витрати на отримання значного обсягу інформації та аналіз макроекономічних фінансових показників компаній-емітентів.

Відповідно до Закону України «Про інститути спільного інвестування» [1, ст. 41] пайовий інвестиційний фонд (ПІФ) – це активи, що належать інвесторам на правах спільної часткової власності та перебувають в управлінні компанії з управління активами (КУА) і обліковуються окремо від результатів її господарської діяльності.

Виходячи з того, що основним об'єктом бухгалтерського обліку в ПІФ є інвестиційні сертифікати, необхідно розглянути їх сутність та особливості облікового відображення.

Інвестиційний сертифікат – це цінний папір, що розміщується корпоративним інвестиційним фондом (КІФ), інвестиційною компанією (ПІФ), КУА пайового інвестиційного фонду та засвідчує право власності інвестора на частку в інвестиційному фонді, спільному фонді інвестиційної компанії або пайовому інвестиційному фонді [1, ст. 1]. Тобто операції з інвестиційними сертифікатами – це операції з цінними паперами пайового інвестиційного фонду.

Як вже зазначалось, бухгалтерський облік господарської діяльності ПІФ та її результатів здійснюється КУА окремо від обліку господарської діяльності самої КУА, а його ведення регламентується Положенням «Про особливості бухгалтерського обліку операцій інститутів спільного інвестування» № 2669 [3] та Правилами ведення бухгалтерського обліку основних операцій інститутів спільного інвестування від 19.03.2015 р. [4].

Отже, визначимо особливості бухгалтерського обліку діяльності пайового інвестиційного фонду в частині операцій з інвестиційними сертифікатами (рис. 1) задля підвищення достовірності облікової інформації про діяльність інвестиційного фонду та забезпечення її прозорості перед існуючими та майбутніми інвесторами.

Таким чином, провівши дослідження, можна зробити висновок, що облік інвестиційних сертифікатів охоплює господарські операції пов'язані з їх реєстрацією, розміщенням (первинним та вторинним) і викупом.

Дослідивши сутність, особливості та відображення в бухгалтерському обліку інвестиційних сертифікатів, слід відзначити методи оцінки інвестиційних сертифікатів, а саме метод участі у капіталі, метод справедливої вартості, метод оцінки за справедливою вартістю з урахування зменшення корисності.

Бухгалтерський облік інвестиційних сертифікатів забезпечує отримання необхідної інформації про результати діяльності пайового інвестиційного фонду, в якій безпосередньо заінтересовані інвестори, зокрема в частині мінімізації їх інвестиційних ризиків.

Проведене дослідження щодо визначення сутності та особливостей бухгалтерського обліку операцій з інвестиційними сертифікатами дозволить в майбутньому розробити нові та удосконалити існуючі організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку діяльності пайового інвестиційного фонду, а також визначити напрями розвитку обліково-аналітичного забезпечення управління ризиками таких фондів.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ З ІНВЕСТИЦІЙНИМИ СЕРТИФІКАТАМИ ПІФ		
1. Методи оцінки (обліку) інвестицій		
Метод участі у капіталі	Метод справедливої вартості	Метод оцінки за справедливою вартістю з урахування зменшення корисності
2. Господарські операції з інвестиційними сертифікатами ПІФ (групи операцій)		
2.1. Реєстрація випуску інвестиційних сертифікатів ПІФ		2.4. Викуп інвестиційних сертифікатів ПІФ
2.2. Первинне розміщення інвестиційних сертифікатів ПІФ за ціною вище номінальної вартості		2.5. Вторинне розміщення інвестиційних сертифікатів ПІФ за ціною вище їх балансової вартості
2.3. Первинне розміщення інвестиційних сертифікатів ПІФ за ціною нижче номінальної вартості		2.6. Вторинне розміщення інвестиційних сертифікатів ПІФ за ціною нижче їх балансової вартості
3. Бухгалтерські рахунки (в розрізі груп операцій)		
3.1. Реєстрація ІС: 402 «Пайовий капітал»		3.4. Викуп ІС: 451 «Вилучені акції»

3.2. Первинне розміщенні за ціною нижче номінальної вартості: 442 «Непокриті збитки»	3.5. Вторинне розміщення за ціною вище балансової вартості: 421 «Емісійний дохід»		
3.3. Первинне розміщенні за ціною вище номінальної вартості: 421 «Емісійний дохід»	3.6. Вторинне розміщення за ціною нижче балансової вартості: 421 «Емісійний дохід», 442 «Непокриті збитки»		
4. Облікове відображення операцій з інвестиційними сертифікатами ПФ			
4.1. При реєстрації випуску сертифікатів		Дт	Кт
Реєстрація регламенту ПФ, проспекту емісії інвестиційних сертифікатів за номінальною вартістю зареєстрованих сертифікатів та отримання свідоцтва про реєстрацію випуску ІС		46	402
До дня, що настає за днем отримання КУА повідомлення НКЦПФР про відповідність ПФ вимогам щодо мінімального обсягу активів ІСІ, розміщення цінних паперів ІСІ здійснюється за ціною, що визначається виходячи з їх номінальної вартості. Надходження коштів на рахунок ПФ		31	685
Зменшення суми неоплаченого капіталу за номінальною вартістю оплачених сертифікатів інвесторами (при перереєстрації прав власності на інвестиційні сертифікати)		685	46
4.2. При первинному розміщенні сертифікатів			
Надходження коштів на рахунок ПФ		31	685
У разі розміщення ІС за ціною вище номінальної вартості: При первинному розміщенні інвестиційних сертифікатів за номінальною вартістю оплачених сертифікатів (після перереєстрації прав власності) сума неоплаченого капіталу зменшується на суму коштів, отриманих в їх оплату від інвесторів у розмірі номінальної вартості		685	46
Отриманий емісійний дохід (при перереєстрації прав власності) відображається як збільшення суми додаткового капіталу		685	421
У разі розміщення інвестиційних сертифікатів за ціною нижче номінальної вартості: При первинному розміщенні ІС (після перереєстрації прав власності) сума неоплаченого капіталу зменшується на суму коштів, отриманих в їх оплату від інвесторів		685	46
Різниця між номінальною вартістю та ціною розміщення ІС фонду відноситься на:			
- зменшення залишку додаткового капіталу (за наявності додаткового капіталу)		421	
- непокриті збитки фонду		442	46
Повернення залишку коштів інвестору (перевищення суми оплати, що надійшла від інвестора, над ціною розміщення)		685	31

Рис. 1. Особливості бухгалтерського обліку операцій з інвестиційними сертифікатами ПФ

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про інститути спільного інвестування» від 05.07.2012 № 5080-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5080-17>.
2. Положення про особливості бухгалтерського обліку операцій інститутів спільного інвестування № 2669 від 26.11.2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z2156-13>.
3. Правила ведення бухгалтерського обліку основних операцій інститутів спільного інвестування від 19.03.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.uaib.com.ua/about_uuib/internal_docs/standards.html.